

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KONYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL

1898 JANUÁR 1-TŐL MÁRCZIUS 31-ÉIG.

I.

A *nyomtatványok osztályának* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 1632 db., áthelyezés útján 29 db., ajándék útján 1280 db., vétel útján 323 db., vagyis összesen 3264 db. nyomtatvánnyal gyarapodott. A köteles példányokként beérkezett aprónyomtatványok száma pedig a következőképpen oszlik meg: halotti jelentés 183 db., eljegyzési és házassági értesítés 47 db., szinlap 1363 db., falragasz 615 db., zárszámadások 131 db., alapszabályok 131 db., meghívók és műsorok 448 db., hivatalos köriratok 270 db., periratok 19 db., vegyesek 1133 db., összesen 4340 db. A vételre fordított összeg: 679 frt 41 kr, 186 márka és 75 frank.

Ajándékaikkal a következők járultak a könyvtár anyagának gyarapításához: Alsó-Lendva nagyközség előljárósága, Athenaeum r. társaság, Békefi Remig (3 db.), Berzeviczy Egyed Abauj-Bárczából, a bécsi cs. kir. központi statisztikai bizottság, a brüsszeli nemzetközi bibliografiai intézet, a budapesti keresk. iparkamara, Cziklay Lajos, a debreczeni jogakadémia igazgatósága, a Délmagyarországi tört. és rég. Múzeum, az egri érseki joglyceum igazgatósága, a besztercebányai egyházmegyei hatóság, az egri Egyházmegyei hatóság, az esztergomi egyházmegyei hatóság, az Emke főtitkári hivatala Kolozsvárról, Esztegar László, az ezredéves országos kiállítás igazgatósága, Fejér István Sátoralja-Ujhelyről, Fejérpataky László (6 db.), Ferenczi Zoltán Kolozsvárról, a firenzei

nemzeti könyvtár, Flatt Károly, a m. kir. földművelésügyi miniszterium (3 db.), a m. kir. földtani intézet, a gráci z történelmi egyeslet (2 db.), Hauser Otto Zürichből, Herman Otto, Hintz Emil (7 db.), Hörk József Eperjesről (4 db.), az Izraelita irod. társulat (2 db.), Jedlicska Pál Felső-Diósról, Kálmán Dezső Kölesdről, a kalocsai egyházmegyei hatóság, Keil József, a képviselőházi iroda (69 db.), a m. kir. kereskedelmi miniszterium, Kerntler Ferencz, Kollányi Ferencz, a kolozsvári gazd. tanintézet, Komlóssy Artur, Körösy József, a krakkói tud. akadémia (12 db.), Kulcsár Endre Debreczenből (2 db.), a lajbachi ferenczrendi tartományi főnökség (2 db.), Lengyel Dánielné, Löw Immánuel Szegedről, a Magyar Kereskedelmi Múzeum, a m. kir. meteorologiai intézet (4 db.), a m. kir. statisztikai hivatal, a M. Nemz. Múzeum állattári osztálya (13 db.), a M. Tudományos Akadémia (19 db.), Melich János, Mocsáry Sándor (3 db.), Nagy Sándor, a nagyváradi kir. jogakadémia igazgatósága, a newyorki Astor-könyvtár, a Neue Heidelberger Jahrbücher szerkesztősége, az országos levéltár igazgatósága (4 db.), az országos magyar képzőművészeti társulat igazgatósága (14 db.), az Országos Törvénytár szerkesztősége (28 db.), az osztrák cs. kir. keresk. miniszterium statisztikai osztálya, az osztrák-magyar bank, Petrik Géza, a pozsonyi orvos-természettudományi egyesület, a pozsonyi ev. theol. akadémia, Schilberszky Károly, Sebestyén Gyula, Singer és Wolfner könyvkereskedése (4 db.), Sopronvármegye közönsége, a m. kir. szabadalmi hivatal (350 db.), Szalay Imre (24 db.), Szinnyey-Merse István Eperjesről, Thán Károly, Tóth Mike Kalocsa, a trondheimi norvég tud. társulat, az upsalai kir. egyetem, Vágó Gyula Csurgóról, a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszterium (2 db.), Vértesy Kálmán, Walter Gyula Esztergomból.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Mercurio celeste e terrestre dell' anno 1793, Venezia. (5 frt.) 2. Balassa-Rimay, Istenes énekek. Lócse, 1712. (5 frt.) 3. Heltai krónikájának csaknem teljes példánya. (Szinnyey-Merse István aj.)

A könyvtár helyiségeiben 4110 egyn 8433 kötet nyomtatványt, kölcsönzés útján pedig 462 egyn 629 kötetet használt.

A lefolyt évnegyedben 1675 munka lett szakosztályozva, amelyekről 2028 czédula készítettett. E mellett a könyvtár duplumanyagának legnagyobb része is jegyzékbe vétetett.

A nyomdatermékek tudományos czélokra szolgáló köteles példányainak beszolgáltatásáról szóló 1897. XLI. t.-cikk életbe léptével gondoskodni kellett arról, hogy a havonkint beérkező napilapok, s negyedévenkint tömegesen beküldött egyéb nyomdatermékek átvétele, a kimutatásokkal való egybevetése, az esetleges hiányok megreklamálása és ellenőrzése a legnagyobb rendben és a legaprólékosabb gonddal történjék. Ez pedig csak úgy volt lehetséges, hogy e czélból a földszinten egy külön helyiség

rendeztetett be, ahol a jövő negyedévtől kezdve két könyvtári alkalmazott fogja az átvételt és az ezzel járó teendőket végezni.

II.

A *kézirattár* a lefolyt negyévben 46 kézirattal, 98 irod. levéllel, 1 kézirázzal és 13 fénykép másolattal, együtt 156 dbbal gyarapodott. Áthelyezés útján 2 kéziratot (mindkettőt a nyomtatványi osztályból), ajándék útján 38 kéziratot, 48 irod. levelet, 3 fényképmásolatot és 1 kézirázot, vásárlás útján 6 kéziratot, 50 irod. levelet és 8 fényképmásolatot mutathatuk föl ez évnegyed gyarapodásaként. Ajándékaikkal dr. Esztegar László, br. Podmaniczky Frigyes. özv. Lengyel Dánielné, Ordódy István, K. Neweklovsky Hermin, Kéry Gyula, Schönberr Gyula, a M. Könyvszemle szerkesztősége, s a nm. kereskedelmi miniszter ur, mint az ezredéves országos kiállítás elnöke gazdagították a gyűjteményt. Vásárlásra 24 frt és 120 márka fordított.

A nevezetes szerzemények között kiválóan becsesnek kell mondanunk az 1896-iki ezredéves kiállítás anyagának kézirati apparátusát, mely az I. történelmi főcsoport egész körére kiterjed, kivéve az I/7. alcsoportot, melynek apparátusa a gyűjteményből hiányzik. A kiállítók törzskönyve, hadtörténelmi csatatervek részletes leírásai, a gyűjtési és összeírási ívek s a tudományos kézirat katalógusa, 44 ív- és 7 db. 4-rét alakú kéziratban marandó emlékei lesznek a történelmi főcsoport munkásságának. Ezen kívül br. Podmaniczky Frigyes naplójának 1897-ről szóló kötete, Pálffy Albert regényeinek kézírata, Vajda Jánosnak egy levélkéje, Reviczky Gyula egy költeményének fogalmazványa, az Intzék levelei és Ordódy István K. dolgozatainak gyűjteménye mellett Csaplovics János naplójának töredéke (Fanaj, 1867.) s levelei válnak ki irodalmi vagy művelődési becsüknél fogva.

70 kutató 199 darabot, 194 kéziratot és 5 irodalmi levelet használt.

Az évnegyed gyarapodása földolgoztatott, s egyuttal folytatólagosan ment az irodalmi levelek földolgozása, még pedig a Kertbeny-féle nagy levélgyűjtemény anyagának kiválogatása és földolgozása s a nyolczadrétű magyar kéziratok anyagának átnézése és földolgozása végeztetett el. Azon kívül dr. Melich János a szláv kéziratok revizióját kezdte meg és átirta a *Fol. Slav.* csoport inventáriumát. Mind e munka eredményeképen 26 kézirat, 67 kötetben 27 czédulán, 22 szláv kézirat 32 czédulán és 962 irod. levél 207 czédulán, együtt 1051 drb. 266 czédulán dolgoztatott fel s osztatott be a *kézirattár* anyagába.

Az évnegyedben 50 db. kézirat (részint javítás, részint átkötés vagy új kötés) köttetett.

III.

A *hirlaposztály* gyarapodása: köteles példányokból 125 évf. 27,174 száma, áthelyezés útján (a Horvát Árpád-féle könyvtárból) 1 évf. 52 száma, ajándék útján 3 évf. 66 száma, vétel útján (27 frtért) 4 évf. 170 száma, összesen 133 évf. 27,462 száma.

Nevezetesebb szerzemények: Ismertető 1839. II. fele és Kémlő 1839. I. (2 frt.) Ábrázolt Folyóirat, 1848. évf. (15 frt.) Reichs-Bremse. 1849. évf. (10 frt.) és az Amerikai Népszava 1895—97. évf. 66 száma, Böszörményi Géza ur ajándéka.

A könyvtár helyiségében 530 kutató 1011 kötetet, házon kívül 11 kutató 91 kötetet használt.

A végzett munkák során reklamáló levél 134 iratott, kértünk 1905 számot, eddig beérkezett 665 szám, kötés alá adatott 158 hirlapkötet, revideáltatott 315 hirlap 16,980 száma, a napilapok köteles példányainak bejegyzése előkészített és a M. Tud. Akadémia által átengedett nagy tömeg hirlapszám átvizsgálása és kiválogatása megkezdett.

IV.

A *levéltári osztály* ajándék útján 185, vétel útján 525, örök letétemény útján 37 darabbal, összesen 747 darabbal gyarapodott.

Ezek közül a levéltár törzsanyagát 34 eredeti középkori irat, 1 másolat, 655 újabbkori oklevél és levél, 13 czimeres levél és nemesi bizonyítvány, 1 czéhirat, 5 drb 1848/49-iki emigrációbeli irat és nyomtatvány, 1 fénykép, összesen 710 drb gyarapítja.

Ajándékaikkal gazdagították az osztályt: Bárczay Oszkár cs. és kir. kamarás, Kormos Béla kir. közjegyző, Szalay Imre nemz. múzeumi igazgató (1—1 dbbal) és egy magát megnevezni nem akaró egyén 181 drb iratot tartalmazó lepecsételt csomaggal, melynek felbontása bizonyos feltételekhez köttetett.

A vételár összege 557 frt.

Az örök letétemények két már előbb letéteményezett családi levéltár anyagát gyarapították, és pedig 1 drb halotti czimer (a melyet Váradai Török Béla küldött be) a Váradai Török család letéteményét és 36 drb középkori oklevél (melyet egy ismeretlen küldött be) a Becske család levéltárát.

A törzsanyag gyarapodásából említésre méltó azon 473 drb iratból, köztük 28 drb XV. századi és 6 drb a XVI. század elejéről származó oklevélből álló gyűjtemény, mely a szlaveticsi gróf Orsich család levéltárából vétel útján került az intézet birtokába.

A nemesi iratok újabb gyarapodásai a következők:

1. 1607 június 12. Kolozsvár. Zeöchyöri Boér Matók, más-kép Miklós czimeres levele Rákóczy Zsigmondtól. (7 drb a Matók

család nemességére vonatkozó irattal az 1668., 1819., 1835., 1838. és 1846. évekből);

2. 1631 április 28. Várad. Tóth Gergely és Mihály czimeres levele. I. Rákóczy Györgytől.

3. 1646 július 2. Lőcse. Szepes vármegye bizonyítványa ifj. Serpilius János nemességéről.

4. 1656 június 5. (?) Bécs. Szigeti Tóth Mihály czimeres levele III. Ferdinándtól (a czimerkérő folyamodvánnyal, melynek megerősítő záradéka 1656. július 23-ikáról van keltezve).

5. 1768 január 10. Szesztyor. Fogaraszöldje hatóságának jelentése a Czetz család nemessége ügyében eszközölt tanukihallgatásról. (1772-iki másolat.)

A lefolyt évnegyedben 19 kutató 1044 darab iratot használt. Külső használatra kikölesönöztetett 16 térítvényen 492 irat és 7 pecsétlenyomat, összesen 499 drb.

Az újabb szerzemények feldolgozásán és beosztásán kívül tovább folytattatott a Kossuth Lajos iratainak rendezése, mely a levelek csoportjában az 1864-ik évig haladt.

A családi levéltárak közül véglegesen felállítottatott a Koltai Vidos család levéltára, mely 5 drb XIII., 5 drb XIV., 14 drb XV., 7 drb XVI. századi eredeti középkori iratot, 2 drb másolatot, 26 drb XVI. századi, 483 drb XVII., 1422 drb XVIII., 1249 drb XIX. századi iratot, 65 drb genealógiát, 22 drb elenchust, 1 czimerrajzot és 4 térképet, összesen 3304 darabot tartalmaz; továbbá a Dessewffy család margonyai ágának levéltára, mely 7 drb XIII., 68 drb XIV., 309 drb XV., 65 drb XVI. századi középkori eredeti iratot, 8 drb másolatot, 318 drb XVI., 397 drb XVII., 1214 drb XVIII., 115 drb XIX. századi iratot, 39 genealógiát és 48 drb levéltári lajstromot, összesen 2788 drbot tartalmaz.

Folytattatott továbbá a gróf Teleki család nagy-zabláti levéltárának és a báró Balassa-család levéltárának és megkezdett a Melczér család levéltárának rendezése.

A BUDAPESTI MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNY- EGYETEM KÖNYVTÁRA 1897-BEN.

A budapesti egyetemi könyvtár 1897. évi állapotáról *Szilágyi Sándor* min. tanácsos, könyvtári igazgató a következő jelentést intézte *Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszterhez:

20 éve mult már, Kegyelmes Uram, hogy az egyetemi könyvtárban a rendezési munkálat megkezdett, s azóta kitaró szorgalommal folyik. Az áthurczolkodás a régi épületből nem sok nehézséggel lett végrehajtva, de minthogy az új rendezésre nézve az egyetemi tanács által kiadott szabályzat a könyveknek egész